



Beren onderweg *Beren* *onderweg* **Beren onderweg**

Nieuwsbrief van de stuurgroep 'Beren Onderweg', waarin partijen in en rondom de varkensvleesketen zijn vertegenwoordigd. februari 2010 / nummer 5

Castreren van biggen: waar staan we begin 2010?

Bij het castreren van biggen zijn veel partijen betrokken. Ze hebben vaak verschillende beelden van de huidige situatie. De meningen lopen uiteen over de vraag of stoppen met castreren per direct mogelijk is. De gevolgen van stoppen met castreren voor nationale en internationale handelsstromen worden door de diverse partijen anders ervaren en/of uitgelegd.

In de Verklaring van Noordwijk hebben partijen in november 2007 gesteld dat ze uiterlijk 2015 willen stoppen met het castreren van biggen; verdoofd castreren zien ze als een tussenoplossing. Sindsdien is het verdoofd castreren ingevoerd en zijn stappen gezet om het einddoel - stoppen met castreren - dichterbij te brengen. In Nederland zijn inmiddels door verschillende ketenpartijen concrete initiatieven genomen en worden de consumentenreacties op berenvlees in de praktijk onderzocht. Dit levert steeds meer inzichten op in wat wel en wat niet kan. Het aandeel vlees van niet gecastreerde biggen in de Nederlandse markt is gestaag toegenomen, en zal naar verwachting het komende jaar substantieel doorgroeien. Op de internationale afzetmarkten, het Verenigd Koninkrijk uitgezonderd, is de situatie echter duidelijk verschillend van die in Nederland. Grote afnemers in Duitsland en Italië accepteren geen berenvlees, vanwege het risico op berengeur. Het Nederlands onderzoek naar stoppen met castreren brengt daarom de factoren die van invloed zijn op dit risico zorgvuldig in kaart. Indien ook in deze landen de gevoelde urgentie om te stoppen met castreren toeneemt, kunnen ketenpartijen de in Nederland opgedane ervaring benutten bij het verkrijgen van internationale marktacceptatie. Internationale maatschappelijke organisaties kunnen bijdragen aan het versterken van deze gevoelde urgentie.

In deze nieuwsbrief vindt u de actuele berichten over verdoofd castreren en onderzoek naar stoppen met castreren.

Partijen positief over uitvoering Verklaring van Noordwijk

De partijen die de Verklaring van Noordwijk over verdoofd castreren ondertekenden zijn positief over de uitvoering ervan. Dat blijkt uit een evaluatie door Wageningen UR in de zomer van 2009. Uit interviews blijkt dat alle betrokken partijen het eens zijn over de gekozen aanpak. Er is unanimitieit over de succesvolle uitvoering van zes van de acht afspraken:

- Verdoofd castreren is opgenomen in de leveringsvoorwaarden van ketenpartijen;
- Borging van de afspraken is geregeld;
- Er is een fonds opgericht;
- Vergoedingen zijn verstrekt aan zeugenhouders;
- Er is een start gemaakt met de betaling van de compensatie door retail en vleesverwerking;
- De wetgeving is aangepast zodat zeugenhouders beerbiggen mogen verdoven;
- De NMa heeft een verklaring van geen bezwaar afgegeven.

De meningen verschillen over de mate waarin de kostenverhogingen voor zeugenhouders zijn gecompenseerd en over de geleverde inspanning om andere partijen bij de Verklaring te betrekken.

Ervaringen zeugenhouders

Voor de evaluatie van de ervaringen van zeugenhouders met verdoofd castreren zijn duizend schriftelijke enquêtes uitgezet, twee groepssessies met zeventien zeugenhouders georganiseerd en vier bedrijfsbezoeken afgelegd. De ervaringen lopen uiteen van positief tot zeer negatief. Zeugenhouders met een positieve motivatie staan positiever ten opzichte van verdoofd castreren, onderkennen de voordelen en wegen de nadelen veel minder zwaar. Opvattingen van zeugenhouders over de welzijnswinst lopen uiteen. Een groep ziet een duidelijke welzijnswinst voor de biggen. Een andere groep zeugenhouders ziet slechts geringe of geen welzijnswinst voor de biggen. Zeugenhouders die verdoofd castreren toepassen omdat het in hun ogen door de overheid en slachterij wordt opgelegd, betwijfelen de welzijnswinst voor de biggen. Dit beïnvloedt hun motivatie, en daarmee hun weging van de voor- en nadelen van het verdoofd castreren. Overigens heeft wetenschappelijk onderzoek aangetoond dat gasverdoven de pijn tijdens de castratie wegneemt.

Voor- en nadelen in de praktijk

De technologie kent in de praktijk nog een aantal kinderziektes. Niet alle biggen bleken voldoende verdoofd te zijn tijdens de castratie. Ook passen de ondernemers de apparaten aan aan hun wensen en hun specifieke bedrijfssituatie. Verdoofd castreren gaat volgens de zeugenhouders in de praktijk gepaard met voordelen (rustiger werken, betere arbeidsomstandigheden, betere afzetmogelijkheden voor de biggen, maatschappelijk verantwoord produceren) én met nadelen (extra kosten, extra arbeid en verminderde hygiëne).

Aanbevelingen aan ketenpartijen

De evaluatie leidt tot de volgende aanbevelingen:

- deelnemende partijen aan de Verklaring van Noordwijk moeten communiceren met de zeugenhouders over de bijdrage die verdoofd castreren levert aan een beter welzijn van de biggen;
- sectororganisaties NVV en LTO kunnen ondersteuning bieden aan zeugenhouders, zodat ongemakken met de verdovingsapparaten (onvoldoende verdoving) tot het verleden behoren;
- bevorderen van de betrokkenheid van dierenartsen bij het verdoofd castreren, mogelijk via de KNMvD;
- stimuleren dat vleesverwerkende bedrijven, net zoals Unilever, gebruik maken van vlees afkomstig van tomen waarvan de beerbiggen verdoofd gecastreerd zijn, dan wel niet gecastreerd zijn.

Actieplan verdoofd castreren

In aansluiting op de evaluatie hebben de partners van de Verklaring van Noordwijk besloten om de volgende acties uit te voeren:

1. In overleg met de leveranciers van de verdovingsapparatuur de gesignaleerde ongemakken oplossen en er zo voor zorgen dat er altijd sprake is van voldoende verdoving.

2. Een brief aan alle zeugenhouders met een toelichting over het effect van verdoofd castreren op dierenwelzijn, de aanbevolen werkwijze bij problemen met de apparatuur, het melden van bijwerkingen, de mogelijkheden voor pijnbestrijding en de stand van zaken met betrekking tot het staken van castreren (de gewenste eindoplossing).
3. Informatiebijeenkomsten met dierenartsen en voorlichtingsorganisaties, zodat dierenartsen en voorlichters de varkenshouders optimaal kunnen ondersteunen en klachten gericht kunnen worden aangepakt en geregistreerd.
4. Ondersteuning van de genoemde acties met artikelen in landbouwbladen en organisatiebladen.

Wetenschappelijke inzichten

Zomer 2009 discussieerden wetenschappers uit Nederland en Duitsland over dierenwelzijn in relatie tot castratie. De mogelijke bijdrage van alternatieven voor het onverdoofd castreren zijn besproken. De wetenschappers stellen dat het zo snel mogelijk en volledig stoppen met castreren de voorkeur heeft. Verdoofd castreren beschouwen ze als een acceptabel compromis zo lang dit einddoel nog niet is bereikt. De wetenschappelijke uitdaging is om de alternatieve methoden te verbeteren én de periode tot het volledig stoppen met castreren zo kort mogelijk te laten zijn. De deelnemers concludeerden verder dat de beschikbare methoden een stap voorwaarts zijn. Met de huidige wetenschappelijke kennis is het echter niet mogelijk de alternatieve methoden eenduidig te rangschikken ten aanzien van de pijnbestrijding. Dit vereist het formuleren van wetenschappelijk onderbouwde evaluatiecriteria ten aanzien van de bestrijding van pijn en stress. Op basis hiervan kunnen richtlijnen worden gegeven voor het verder verbeteren van de methoden. Alle beschouwde methoden zijn een tussenoplossing voor een beperkte periode; het uiteindelijke doel blijft om in beide landen te stoppen met castreren.

Recent is in discussie ontstaan of blootstelling aan CO₂ meer stress veroorzaakt dan castratie zonder verdoving met CO₂. Dit naar aanleiding van Duits onderzoek van Mühlbauer et al. (2009). Hellebrekers en Ohi beargumenteren echter dat deze conclusie op basis van het uitgevoerde onderzoek niet mag worden getrokken. [Lees meer](#)

Nederlands onderzoek naar stoppen met castreren

De varkensvleesketen ondersteunt het stoppen met castreren, maar is terughoudend om dit volledig met onmiddellijke ingang te doen. De reden is dat dit afzetrisico's met zich meebrengt en dat op een aantal punten meer inzicht nodig is over de consequenties ervan.

De meeste slachterijen kunnen vlees van ongecastreerde dieren leveren aan foodservice en retail. Dit brengt voor deze marktpartijen echter wel het risico van berengeur mee. Bij de huidige huisvesting, voeding en genetica is deze kans nog steeds aanwezig. Voor de detectie van berengeur zijn op dit moment twee methoden gebruikelijk: menselijke geurwaarneming en chemische analyse. De 'menselijke neus' is niet altijd even betrouwbaar gebleken: in een aantal slachterijen komen bij dubbeltesten wisselende resultaten naar voren. In binnen- en buitenland zijn projecten opgestart om betere testmethoden te ontwikkelen.

De volgende onderwerpen worden in het Nederlandse onderzoek 'Stoppen met castreren' onderzocht:

- consumentenperceptie en -gedrag bij berengeur;
- voorkomen van berengeur;

- ontwikkelen van betrouwbare methodes voor het detecteren van vlees met berengeur;
- garanderen van het dierenwelzijn van niet-gecastreerde beren.

Consumentenperceptie en -gedrag bij berengeur

Het consumentenonderzoek is tot nu toe vooral toegespitst op de waarneembaarheid van berengeur bij bereid vlees en op de consequenties die dit heeft voor het koopgedrag. Berengeur is echter het beste waar te nemen bij het bereiden. Daarom is onderzoek uitgevoerd naar de waarneembaarheid bij bereiding in een laboratoriumomgeving. Hieruit blijkt dat slechts een deel van de consumenten de geur dan waarneemt. Deze uitkomsten komen echter niet geheel overeen met de gevoeligheid voor androstenon en skatol, de stoffen die in belangrijke mate verantwoordelijk zijn voor berengeur.

De komende tijd wordt meer consumentenonderzoek gedaan naar de volgende onderwerpen:

- de perceptie van consumenten die thuis vlees bereiden;
- sensorisch testen van meerdere delen van het varken om na te gaan of bepaalde soorten varkensvlees meer kans hebben op berengeur dan andere;
- neemt de kans op het herkennen van berengeur af bij bevroren vlees ten opzichte van vers vlees?

Voorkomen van berengeur

Voorkomen van berengeur heeft voor de sector prioriteit. Zo kan de fokkerij zich vooral richten op het vermeerderen van dieren die minder kans hebben op berengeur. Ook kan de manier waarop vleesvarkens op de primaire bedrijven worden gehouden de kans op berengeur verminderen. Op beide aspecten zijn eerste onderzoeken gedaan. Een sluitende oplossing voor het voorkomen van berengeur is echter nog niet gevonden.

Ontwikkelen van betrouwbare testmethoden

Het ontwikkelen van een betrouwbare en praktisch toepasbare testmethode voor het detecteren van berengeur is complex. Internationaal wordt hard gewerkt aan testmethoden die berengeur in het slachtproces waarnemen. Topinstituten op het gebied van meetbaarheid hebben hiervan een speerpunt gemaakt. Vanuit het Nederlandse project wordt een regelmatige uitwisseling georganiseerd met onderzoekers uit verschillende landen.

Garanderen van het dierenwelzijn van niet-gecastreerde beren

Gedragsproblemen zoals onrust door vechten en springgedrag (het bespringen van andere beren als onderdeel van seksuele gedragingen) komen bij niet-gecastreerde beren meer voor dan bij borgen. Deze gedragsproblemen moeten zo veel mogelijk worden beperkt. Het beheersen van dit gedrag wordt in de komende jaren verder onderzocht.

NIEUWS VOOR VARKENSHOUDER • SLACHTERIJ • GROOTHANDEL • SUPERMARKT • CONSUMENT

